

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-31>

УДК 341.231.14+341.1

СИРОЇД Т. Л.

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри міжнародного і європейського права

E-mail: t.l.syroid@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8165-4078>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Проблематика надання гуманітарної допомоги є вельми актуальною для усіх категорій осіб, які страждають від наслідків збройних конфліктів, епідеміологічних, екологічних катастроф тощо. Міжнародна універсальна система надання гуманітарної допомоги має за мету полегшення страждань потерпілих осіб. Безпосередню участь у такій благородній місії приймає низка міжнародних структур із різною компетенцією.

Короткий зміст основних результатів дослідження. У статті досліджено діяльність спеціально створених під егідою ООН структур у сфері надання гуманітарної допомоги. Зокрема, визначено роль Управління з координації гуманітарних питань, яке координує свою діяльність з багатьма учасниками цього процесу. Охарактеризовано діяльність спеціалізованих агентств ООН, серед яких: Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН), Всесвітня продовольча програма (ВПП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Агентство Організації Об'єднаних Націй з надання допомоги палестинським біженцям та організації робіт (БАПОР), Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) тощо, кожне з яких робить внесок у загальну підтримку нужденних категорій осіб. Зосереджено увагу на значенні фінансової підтримки гуманітарної сфери та ролі Центрального фонду реагування на надзвичайні ситуації (CERF) і країнних об'єднаних фондів (СВРФ) тощо.

Висновки. Під егідою Організації Об'єднаних Націй сформовано міжнародну універсальну гуманітарну систему складовою якої є широка мережа учасників (спеціально створені структури з відповідною компетенцією, фінансові установи, спеціалізовані установи ООН), яка розвинулася для реагування на гуманітарні кризи протягом багатьох років з моменту прийняття резолюції Генеральної Асамблеї ООН 46/182 щодо посилення координації екстреної гуманітарної допомоги ООН. Означені структури впроваджують інновації та адаптують свою практику, щоб розробити більш ефективну, швидшу та більш чуйну допомогу до конкретних потреб кожної людини. Незважаючи на зусилля гуманітарних організацій, діяльність з надання допомоги не покриває усіх потреб постраждалих категорій осіб. Крім недостатнього фінансування, це також відсутність безпеки, складні логістичні умови, бюрократичні проблеми та дії деяких органів влади, які навмисно використовують гуманітарну допомогу у своїх інтересах та обмежують її; відсутність політичних умов за яких можливе здійснення такої допомоги, зокрема мова йде про дотримання сторонами конфліктів своїх зобов'язань; недотримання норм міжнародного гуманітарного права тощо.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *вразливі категорії осіб, гуманітарна діяльність, збройні конфлікти, інституції, надзвичайні ситуації, права людини, спеціалізовані установи, стихійні лиха.*

Як цитувати: Сироїд Т. Л. Міжнародний універсальний інституційний механізм надання гуманітарної допомоги у кризових ситуаціях. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право».* 2025. Вип. 40. С. 275-283. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-31>

In cites: .L. Syroid (2025). International universal institutional mechanism for humanitarian assistance in crises. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law",* (40), P. 275-283. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-31> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. В умовах сьогодення гуманітарні кризи та загрози миру трапляються частіше, ніж будь-коли раніше. Нові та затяжні конфлікти, зростання авторитарних режимів, глобальні надзвичайні ситуації та гуманітарні кризи створюють серйозні і

безпрецедентні загрози міжнародній безпеці, сталому розвитку та правам людини. Кількість вимушених переселенців досягла рекордного рівня за всю історію. Так, у 2025 році 305 мільйонів людей потребують термінової гуманітарної допомоги через ескалацію криз.

Конфлікти та зміна клімату спричиняють безпрецедентне переміщення, голод і руйнування. Війни, зокрема в Судані, Газі та Україні, призводять до переміщення мільйонів людей та жертв серед цивільного населення. До середини 2024 року понад 123 мільйони людей були насильно переміщені, що призводить до поширених порушень міжнародного гуманітарного права. Продовольча небезпека зростає, 280 мільйонів людей стикаються з гострим голодом. Умови голоду погіршуються в Судані, Газі, Південному Судані та на Гаїті [1].

В умовах гуманітарних криз, будь то конфлікти, зміна клімату, стихійні лиха або надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я тощо, особливо гостро постає питання щодо захисту вразливих верств населення. Зокрема в умовах збройних конфліктів дівчаток і хлопчиків вбивають, калічать, залишають сиротами, викрадають, позбавляють освіти та медичного обслуговування, вони зазнають сексуального насильства й отримують глибокі емоційні та фізичні шрами [2]. З низкою серйозних труднощів, що посилюють їхню вразливість, стикаються особи з інвалідністю [3]. Надзвичайні ситуації підвищують вразливість літніх людей, ця вразливість у більшості випадків може бути пов'язана зі слабким здоров'ям, інвалідністю або немічністю; нездатністю правильно оцінити потреби або контролювати ефективність допомоги тощо. Неправомірно страждають також жінки і дівчата, вони піддаються підвищеному ризику сексуального насильства та експлуатації, а також підвищеної вразливості до ВІЛ-інфекції, при цьому вони часто позбавлені доступу до основних послуг захисту. Багато хто втрачає доступ до планування сім'ї, що підвищує ризик небажаної вагітності у небезпечних умовах. Зважаючи на цю обставину, Резолюція 1325 Ради Безпеки ООН закликає всі сторони збройного конфлікту вжити особливих заходів для захисту жінок і дівчат від гендерного насильства, особливо зґвалтування та інших форм сексуального насильства, а також усіх інших форм насильства у ситуаціях збройного конфлікту [4].

Вищеозначене свідчить про актуальність обраної теми дослідження, її значимість для захисту прав людини в умовах гуманітарних катастроф.

Стан наукового дослідження теми. Слід зазначити, що у загальному міжнародному праві питанням функціонування універсального механізму захисту прав людини, захисту вразливих категорій осіб у ситуаціях ризику, окремим аспектам надання гуманітарної допомоги на країновому рівні, дотриманню

етичних норм тощо, присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких: Л. Невара, Є. Реньов, Л. Фоміна, П. Фомін, Н. Хендель, Маттео Каравані (Matteo Caravani), Педро Аркос Гонсалес (Pedro Arcos González), Тахіра Шаріф Мохамед (Tahira Shariff Mohamed) та ін.

Мета дослідження полягає у розкритті механізму надання гуманітарної допомоги, створеного під егідою Організація Об'єднаних Націй, та визначенню його ролі у захисті прав людини.

Основні результати дослідження. Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) має давній мандат координувати надання гуманітарної допомоги громадам, що постраждали від конфліктів та стихійних лих. Ця роль ґрунтується на Статуті ООН, який прагне «досягти міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного чи гуманітарного характеру» (ст. 1, ч. 3) [5]. Міжнародне співтовариство покладається на ООН в координації гуманітарної допомоги у надзвичайних ситуаціях, що виникли внаслідок стихійних лих та техногенних катастроф, особливо в ситуаціях, які перевищують можливості реагування національних органів влади.

ООН робить це кількома способами. Так, загальна координація здійснюється в межах спеціально створених структур серед яких Міжвідомчий постійний комітет (далі – МПК) створений на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ООН 46/182 [6] у 1991 році. Він є найстарішим форумом гуманітарної координації найвищого рівня в системі ООН; об'єднує лідерів 19 агентств ООН та інших організацій, які разом працюють над визначенням політики, пріоритетів дій та збором ресурсів для надання допомоги постраждалим у кризових ситуаціях.

Очільником МПК є Координатор із надзвичайної допомоги (далі – КНД), він є найвищим посадовцем ООН, відповідальним за гуманітарні питання. КНД звітує безпосередньо Генеральному секретарю ООН і слугує координаційним центром для урядів, міжурядових та неурядових організацій з гуманітарних питань. У разі кризи КНД може призначити Координатора з гуманітарних питань (далі – КГ) для керівництва реагуванням на місцях. Якщо надзвичайна ситуація вимагає спеціалізованої підтримки, КГ може вимагати активації «Кластеру» – міжвідомчої групи тематичних експертів [7].

Управління з координації гуманітарних питань (далі – УКГП) координує міжнародні

зусилля з гуманітарного реагування, забезпечуючи швидку та ефективну допомогу людям, які постраждали від криз. УКГП об'єднує уряди, неурядові організації та агентства ООН для оцінки потреб, мобілізації ресурсів та оптимізації реагування на надзвичайні ситуації. УКГП також відстоює гуманітарні принципи і працює над покращенням готовності до криз і зниженням ризиків у всьому світі. Його діяльність визначається Стратегічними планами. Так, метою Стратегічного плану Управління з гуманітарної допомоги ООН на 2018–2021 роки стало чітке бачення того, як УКГП сприятиме більш ефективній та принциповій гуманітарній діяльності для постраждалих людей [8]. Стратегічний план на 2023–2026 роки окреслив шість трансформаційних пріоритетів для вирішення викликів цього швидкозмінного середовища: 1. Узгоджене гуманітарне реагування, орієнтоване на людей, враховує контекст, сприяє стійкості громади та забезпечує конкретні результати захисту. 2. Систематичне та передбачуване лідерство у сфері доступу. 3. Довготривалі рішення для тривалого внутрішнього переміщення. 4. Гуманітарне реагування, яке є інклюзивним та нікого не залишає осторонь. 5. Каталітичне гуманітарне фінансування, яке впливає на життя людей. 6. Стратегічний аналіз ризиків та тенденцій для адаптації до середовища, що змінюється [9].

УКГП також керує системою ООН з оцінки та координації дій у разі стихійних лих (далі – UNDAC), яка розгортає команди для допомоги країнам, що постраждали від стихійних лих або раптових надзвичайних ситуацій. Ці команди можуть бути розгорнуті швидко (протягом 12–48 годин) та навчені оцінювати потреби громад і координувати надання гуманітарної допомоги, включаючи продовольство, житло та медичну допомогу. Вони співпрацюють з місцевою владою, щоб забезпечити ефективне та належне реагування. Команди UNDAC складаються з досвідчених керівників із надзвичайних ситуацій, яких відряджають до місій UNDAC відповідні уряди чи організації.

Команди UNDAC оснащені всім необхідним задля забезпечення своєї самодостатності. Вони проходять навчання з різних навичок, таких як координація, оцінка потреб та управління інформацією. Команди також консультують і зміцнюють національний та регіональний потенціал реагування на стихійні лиха. За потреби команда UNDAC створює та керує Центром координації операцій на місці (OSOCC) та Центром прийому і виїзду (RDC), які забезпечують платформу для співпраці,

координації й управління інформацією для міжнародних агентств гуманітарного реагування та національних служб реагування. Служби швидкого реагування використовують веб-сайт Віртуального OSOCC (VOSOCC) для обміну інформацією в режимі реального часу під час надзвичайних ситуацій [10].

На країновому рівні УКГП координує роботу системи гуманітарних кластерів під час кризи. Кластер включає всі організації (структури ООН та неурядові організації), що працюють у певній сфері, наприклад, харчування, логістика, охорона здоров'я чи освіта. Кластерна система заохочує тісну співпрацю між організаціями, що зосереджені на одній тематичній області. Комунікація між кластерами забезпечує взаємодоповнюваність усіх секторів та використання коштів там, де вони найбільше потрібні.

Невід'ємною складовою міжнародного універсального інституційного механізму гуманітарної допомоги у кризових ситуаціях є спеціалізовані агентства ООН. Так, Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН) надає життєво важливу підтримку та захищає права шукачів притулку, біженців і осіб, переміщених у межах власної країни через конфлікт чи переслідування; працює над захистом, підтримкою та захистом прав людей, яким було відмовлено в громадянстві, та біженців, які вирішили повернутися до своєї країни. Станом на 2025 рік 123,2 мільйонів людей, примусово переміщених зі своїх домівок у світі, знаходяться під захистом УВКБ ООН [11].

Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) зосереджується на виживанні, освіті, харчуванні та захисті дітей. Агентство працює над захистом прав кожної дитини, особливо тих, хто перебуває у найбільш неблагополучному становищі та до яких найважче дістатися. ЮНІСЕФ надає і виступає за освітні, медичні та продовольчі послуги; захищає дітей від насильства та жорстокого поводження; забезпечує чистою водою та санітарією тих, хто цього потребує; захищає дітей від зміни клімату та хвороб; ЮНІСЕФ є найбільшим у світі постачальником вакцин, а також керує найбільшим у світі гуманітарним складом [12].

Всесвітня продовольча програма (ВПП) є організацією, яка першою реагує на надзвичайні ситуації, спричинені конфліктами, кліматичними потрясіннями, пандеміями та іншими стихійними лихами; бореться з голодом та надає продовольчу, грошову й іншу допо-

могу мільйонам людей, які потребують термінової допомоги та ризикують голодувати.

Як найбільша у світі гуманітарна організація, ВПП використовує продовольчу допомогу для прокладання шляхів до миру, стабільності та процвітання. Маючи 6 регіональних бюро та майже 90 країнових офісів на 6 континентах, організація співпрацює з урядами, партнерами, громадами та сім'ями по всьому світу, щоб розірвати постійні цикли голоду та недоїдання, зміцнити стійкість до потрясінь та побудувати стале майбутнє [13].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) контролює заходи з охорони здоров'я та координує глобальні заходи реагування у сфері охорони здоров'я [14]. У разі надзвичайної ситуації центри надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я є місцем, де персонал з надзвичайних ситуацій може координувати оперативну інформацію та ресурси. Мережа центрів надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я ВООЗ (ЕОС-NET) сприяє просуванню передового досвіду та стандартів для центрів надзвичайних ситуацій та розбудовує потенціал держав-членів для швидкого реагування і виявлення надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, як це передбачено Міжнародними медико-санітарними правилами (А77/А/CONF./14).

Стратегічний центр операцій у сфері охорони здоров'я ВООЗ (SHOC) є серцевиною цієї мережі. SHOC цілодобово контролює глобальні ситуації у сфері охорони здоров'я та сприяє міжнародній співпраці під час надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я.

Після виявлення потенційно серйозної ситуації у сфері охорони здоров'я SHOC надає комунікаційну платформу для отримання додаткової інформації від постраждалої країни та інших авторитетних джерел. Після отримання цієї інформації SHOC використовує інструменти управління надзвичайними ситуаціями для підтримки оцінки ризиків та будь-якого необхідного реагування ВООЗ. Окрім операцій реагування, SHOC бере участь у визначенні і відстеженні ресурсів та оцінці загроз громадському здоров'ю. ВООЗ використовує Систему управління інцидентами (IMS) для організації та управління кожним реагуванням на надзвичайні ситуації [15].

У 2025 році ВООЗ опублікувала звернення щодо необхідності фінансової допомоги у розмірі 1,5 мільярда доларів США для надання життєво важливої медичної допомоги мільйонам людей у надзвичайних ситуаціях. Вона зазначила, що понад 300 мільйонів лю-

дей в усьому світі терміново потребують гуманітарної допомоги. Здоров'я є центром будь-якої надзвичайної ситуації. Від надання життєво важливої медичної допомоги та основних ліків до проведення епідагляду за захворюваннями і підтримки місцевих систем охорони здоров'я, ВООЗ очолює зусилля щодо захисту життя найбільш вразливих у найскладніших обставинах. У зверненні ВООЗ щодо надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я визначено критичні пріоритети та ресурси, необхідні для вирішення 42 поточних надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, включаючи 17 криз 3-го ступеня – найсерйозніших. Ці надзвичайні ситуації вимагають скоординованого, добре забезпеченого ресурсами глобального реагування для порятунку життів, захисту здоров'я та повернення надії громадам, які опинилися на межі спустошення [16].

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) очолює зусилля у боротьбі з голодом та відновлення сільськогосподарських систем після криз. Мета організації – досягти продовольчої безпеки для всіх і забезпечити людям регулярний доступ до достатньої кількості високоякісних продуктів харчування для активного та здорового способу життя [17].

Міжнародна організація з міграції (МОМ) працює над забезпеченням гідності, безпеки та захисту людей у найскладніших ситуаціях реагування на кризи у світі [18]. Організація приділяє особливу увагу підвищенню своєї здатності прогнозувати та масштабувати свою готовність для проактивного реагування та пом'якшення негативних наслідків криз, пов'язаних з мобільністю, приділяючи особливу увагу локалізації [19].

МОМ відіграє ключову роль у реагуванні на гуманітарні та надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я, а також у підтримці відновлення та стійкості системи охорони здоров'я. Розробка програм у галузі охорони здоров'я у надзвичайних ситуаціях є невід'ємною частиною гуманітарного мандату МОМ та входить до числа 15 напрямків допомоги, передбачених її Операційною рамковою програмою з подолання міграційної кризи [20].

МОМ надає життєво важливу допомогу та захист уразливим групам населення, включаючи мігрантів і переміщених осіб. У співпраці з місцевими і національними партнерами МОМ займається координацією та управлінням таборами, наданням житла, водопостачання, санітарії та гігієни, грошової допомоги. Підтримка МОМ заснована на фактичних даних і орієнтована на потреби місцевого співто-

вариства, приділяючи першочергову увагу гідності, безпеці та правам людини [21].

МОМ відіграє ключову роль у глобальному гуманітарному лідерстві, зокрема, будучи активним членом Міжвідомчого постійного комітету та одним із керівників Глобального кластеру з координації та управління таборами. Відповідно до своїх зобов'язань щодо реалізації «Великої угоди» та координації кластера, внесок МОМ спрямований на покращення стратегічної координації між організаціями [22]. Організація ставить захист у центр своїх дій та прийняття рішень і застосовує різні методи реалізації, такі як надання спеціалізованих послуг із захисту, інтеграція завдань захисту в інші секторальні втручання та впровадження захисту в усі програми до, під час та після настання кризи, як це формалізовано у Підході МОМ до захисту [23].

Агентство Організації Об'єднаних Націй з надання допомоги палестинським біженцям та організації робіт (БАПОР) надає життєво важливі послуги – освіту, охорону здоров'я та соціальну підтримку – палестинським біженцям. Послуги БАПОР з розвитку людського потенціалу і гуманітарні послуги охоплюють початкову та професійну освіту, первинну медичну допомогу, соціальні послуги, покращення інфраструктури і таборів, мікрофінансування та реагування на надзвичайні ситуації, зокрема в ситуаціях збройного конфлікту [24].

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) допомагає громадам відновлюватися і відбудовуватися, зосереджуючись на стійкості та довгостроковій сталості [25].

Фонд ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА) – провідне світове агентство, яке надає життєво важливі послуги з охорони материнського та репродуктивного здоров'я в умовах гуманітарних криз. Навіть в умовах стабільності ускладнення, пов'язані з вагітністю та пологами, є однією з основних причин смерті жінок репродуктивного віку. Однак у надзвичайних ситуаціях системи охорони здоров'я ослаблені або часто повністю зруйновані, що небезпечно обмежує доступ до кваліфікованих акушерів та екстреної акушерської допомоги. Ці прогалини також підвищують ризик інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ, особливо в умовах обмеженого доступу до презервативів, а також до можливостей тестування та лікування. Чи то відновлення пологових палат у пошкоджених медичних закладах, зведення тимчасових акушерських пунктів або розгортання мобільних клінік для обслуговування ізольованих

співтовариств, мета ЮНФПА – якнайшвидше відновлення доступу до медичної допомоги. ЮНФПА навчає, оснащує та спрямовує акушерок і медичних працівників для надання основних послуг, а також проводить комплексне навчання з безпечних методів пологової допомоги, догляду за новонародженими та проведення екстрених акушерських процедур. Медичні установи забезпечуються безпечними засобами для переливання крові, дезінфікуючим обладнанням та засобами профілактики ВІЛ, включаючи постконтактну профілактику, для захисту медичних працівників, які працюють на передовій [26].

Важливе значення має фінансування гуманітарних послуг. Управління з координації гуманітарних питань підтримує постраждалих від кризи людей через багатосторонні донорські фонди, які дозволяють урядам та приватним донорам об'єднувати свої внески у спільні, нецільові фонди для надання життєво важливої допомоги людям, які її найбільше потребують. Існує два типи об'єднаних фондів – Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації (далі – CERF) – один із найшвидших та найефективніших способів забезпечити доставку терміново необхідної гуманітарної допомоги людям, які постраждали від криз. Заснований Генеральною Асамблеєю ООН у 2005 році як глобальний фонд реагування на надзвичайні ситуації ООН, CERF дозволяє гуманітарним службам надавати життєво важливу допомогу в будь-який час і в будь-якому місці, де трапляються кризи.

Як важливий фактор глобальної гуманітарної діяльності, вікно швидкого реагування CERF дозволяє країновим командам негайно розпочати зусилля з надання допомоги в рамках скоординованого та пріоритетного реагування, коли виникає нова криза. Вікно CERF для надзвичайних ситуацій з недостатнім фінансуванням допомагає масштабувати та підтримувати тривалі операції з надання допомоги, щоб уникнути критичних прогалин, коли інше фінансування недоступне.

Координатор з надзвичайної допомоги керує CERF від імені Генерального секретаря ООН та користується підтримкою секретаріату CERF, який забезпечує належний розподіл коштів, їх своєчасну виплату та належне і прозоре звітування про використання коштів. Консультативна група CERF надає Генеральному секретарю політичні рекомендації щодо використання та впливу Фонду.

Завдяки щедрим внескам держав-членів ООН та спостерігачів, а також регіональних урядів, корпоративних донорів, фондів і при-

ватних осіб, CERF дозволив гуманітарним партнерам надавати мільярди допомоги, що рятує життя, по всьому світу. Багато країн-одержувачів також стали донорами CERF, що робить його фондом для всіх і від усіх [27].

Робота CERF є прозорою. У своїх щорічних публікаціях CERF підбиває підсумки своєї ролі у забезпеченні доставки гуманітарної допомоги, що рятує життя, мільйонам людей у найсерйозніших кризах у всьому світі. Щорічні звіти про результати діяльності CERF надають вичерпний огляд розподілу коштів Фонду та результатів його діяльності за минулий рік. Ці публікації доповнюються інформацією в режимі реального часу з Центру даних CERF та Центру даних об'єднаних фондів [28].

Окрім CERF, фінансова підтримка здійснюється країновими об'єднаними фондами (далі – СВРФ). Вони призначені для конкретних країн і підтримують місцеві та міжнародні організації, що працюють на місцях, забезпечуючи швидке задоволення найнагальніших потреб. Фонди СВРФ створюються у відповідь на надзвичайні ситуації або загострення криз та управляються УКГП у тісній співпраці з гуманітарною спільнотою.

Пожертвування надходять до єдиного гнучкого фонду, який підтримує пріоритетні проекти, що реалізуються організаціями, найбільш підготовленими до реагування, включаючи неурядові організації (НУО) та агентства ООН. Кошти розподіляються прозоро на основі планів гуманітарного реагування, що гарантує доставку допомоги тим, хто її найбільше потребує [29].

Глобальні керівні принципи об'єднаних фондів країн [30] встановлюють мінімальні світові стандарти ефективного та результативного управління об'єднаними фондами країн, а також забезпечують послідовний та узгоджений підхід до управління операціями.

Висновки: Підсумовуючи вищезазначене слід констатувати, що міжнародна універсальна гуманітарна система – це широка мережа

учасників, яка розвинулася для реагування на гуманітарні кризи протягом багатьох років з моменту прийняття резолюції Генеральної Асамблеї 46/182 щодо посилення координації екстреної гуманітарної допомоги ООН. Вона представлена спеціально створеними структурами, спеціалізованими органами ООН, фінансовими установами. Гуманітарні організації впроваджують інновації та адаптують свою практику, щоб розробити більш ефективну, швидшу та більш чуйну допомогу до конкретних потреб кожної людини.

Незважаючи на зусилля гуманітарних організацій, діяльність з надання допомоги не покриває усіх потреб нужденних категорій осіб, оскільки у світі зростає кількість збройних конфліктів і досягла рекордної позначки, що призвело до загибелі людей і страждань, причому основний удар припав на мирне населення. Наслідки для постраждалого населення незмірні. Так, станом на середину 2024 року понад 100 мільйонів людей було позбавлено доступу до основних послуг водопостачання, санітарії та гігієни. 120 мільйонів людей було вимушено переміщено, і це зростання спостерігається вже 12-й рік поспіль. За п'ять років кількість людей, вимушених покинути свої будинки в межах своєї країни, в основному через конфлікти, збільшилася майже на 50% [31]. У серпні 2024 року вперше з 2017 року голод знову виник та був підтверджений в деяких населених пунктах Дарфуру (Судан) [32].

Проблемною сферою надання гуманітарної допомоги залишається недостатнє фінансування; відсутність безпеки; складні логістичні умови; бюрократичні проблеми та дії деяких органів влади, які навмисно використовують гуманітарну допомогу у своїх інтересах та обмежують її; відсутність політичних умов за яких можливе здійснення такої допомоги, зокрема мова йде про дотримання сторонами конфліктів своїх зобов'язань; недотримання норм міжнародного гуманітарного права тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Crisis and Emergency Response. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/crisis-and-emergency-response> (дата звернення 14.10.2025).
2. Сироїд Т.Л. Діти і молодь у фокусі міжнародної універсальної системи запобігання та вирішення конфліктів. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2025. Т. 4 № 89. С. 218-225. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.32>
3. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист осіб з інвалідністю в ситуаціях ризику. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. Вип. 1. С. 596-601. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.104>
4. Resolution 1325 (2000) Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000. URL: https://www.un.org/shestandsforpeace/sites/www.un.org/shestandsforpeace/files/wps_sres1325.pdf (дата звернення 10.10.2025).
5. United Nations Charter (full text). URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення 10.10.2025).
6. 46/182. Strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/46/182> (дата звернення 14.10.2025).
7. The Emergency Relief Coordinator. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/emergency-relief-coordinator> (дата звернення 14.10.2025).

- 8.OCHA Strategic Plan 2018–2021. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/ocha-strategic-plan-2018-2021> (дата звернення 09.10.2025).
- 9.OCHA's Strategic Plan 2023–2026: Transforming Humanitarian Coordination. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/ochas-strategic-plan-2023-2026-transforming-humanitarian-coordination> (дата звернення 15.10.2025).
10. About UNDAC. URL: <https://undac.un.org/en/about-undac> (дата звернення 15.10.2025).
11. Protecting all people forced to flee and those denied a nationality. URL: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-protect> (дата звернення 17.10.2025).
12. What we do. URL: <https://www.unicef.org/what-we-do> (дата звернення 17.10.2025).
13. Where we work. URL: <https://www.wfp.org/countries> (дата звернення 16.10.2025).
14. Emergencies. URL: <https://www.who.int/emergencies/overview> (дата звернення 17.10.2025).
15. Operations. URL: <https://www.who.int/emergencies/operations> (дата звернення 12.10.2025).
16. WHO's Health Emergency Appeal, 2025. URL: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/emergencies/2025-appeals/who-health-emergency-appeal-2025.pdf?sfvrsn=310dc28c_7&download=true (дата звернення 14.10.2025).
17. About FAO. URL: <https://www.fao.org/about/about-fao/en/> (дата звернення 09.10.2025).
18. IOM. Saving lives. URL: <https://www.iom.int/who-we-are> (дата звернення 20.10.2025).
19. Emergency preparedness. URL: <https://www.iom.int/emergency-preparedness> (дата звернення 05.10.2025).
20. Health in emergencies. URL: <https://www.iom.int/health-emergencies> (дата звернення 06.10.2025).
21. Humanitarian assistance. URL: <https://www.iom.int/humanitarian-assistance> (дата звернення 12.10.2025).
22. Humanitarian leadership and coordination. URL: <https://www.iom.int/humanitarian-leadership-and-coordination> (дата звернення 20.10.2025).
23. Protection in emergencies. URL: <https://www.iom.int/protection-emergencies> (дата звернення 04.10.2025).
24. United Nations Relief and Works Agency (UNRWA). URL: <https://www.unrwa.org/> (дата звернення 04.10.2025).
25. United Nations Development Programme (UNDP). URL: <https://www.undp.org/> (дата звернення 11.10.2025).
26. Humanitarian Emergencies. URL: <https://www.unfpa.org/emergencies> (дата звернення 21.10.2025).
27. Who We Are. URL: https://cerf.un.org/about-us/who-we-are?_gl=1*19qlqyg*_ga*MzU3NjM5Nzg0LjE2NDY5MzAwNTE*_ga_TK9BQL5X7Z*czE3NjA0NDkxOTgkbzIwMiRnMSR0MTc2MDQ1MDMxMCRqNTkkbDAkaDA (дата звернення 10.10.2025).
28. Publications. URL: <https://cerf.un.org/about-us/publications> (дата звернення 14.10.2025).
29. Country-Based Pooled Funds. URL: <https://www.unocha.org/country-based-pooled-funds#:~:text=YPN%2DAhmed%20Haleem-,Who%20we%20are,consultation%20with%20the%20humanitarian%20community> (дата звернення 14.10.2025).
30. Country-based Pooled Funds Global Guidelines [EN/AR/ES/FR]. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/country-based-pooled-funds-global-guidelines-enar> (дата звернення 14.10.2025).
31. In 2025, we remain more committed than ever to providing aid to affected populations to the last mile. <https://www.solidarites.org/en/live-from-the-field/in-2025-we-remain-more-committed-than-ever-to-providing-aid-to-affected-populations-to-the-last-mile/> (дата звернення 22.10.2025).
32. Sudan: Acute Food Insecurity Situation - Updated Projections and FRC conclusions for October 2024 to May 2025. <https://www.ipcinfo.org/ipc-country-analysis/details-map/en/c/1159433/?iso3=SDN> (дата звернення 12.10.2025).

Конфлікт інтересів: автор засвідчує, що, незважаючи на те, що автор статті є членом редакційної колегії цього журналу, процес рецензування, прийняття рішення щодо публікації та редагування проводилися незалежно, без його участі чи впливу. Будь-які потенційні конфлікти інтересів були повністю усунені шляхом зовнішнього контролю процесу.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2025
Стаття рекомендована до друку 26.11.2025

Переглянуто 15.11.2025.
Опубліковано 30.12.2025

T. L. SYROID

DSc (Law), Professor,

Head of the Department of International and European Law

E-mail: t.l.syroid@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8165-4078>

V.N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

INTERNATIONAL UNIVERSAL INSTITUTIONAL MECHANISM FOR HUMANITARIAN ASSISTANCE IN CRISES

ANNOTATION. *Introduction.* The issue of providing humanitarian assistance is highly relevant for all categories of individuals suffering from the consequences of armed conflicts, epidemiological and environmental disasters etc. The international universal system of humanitarian assistance aims to alleviate the suffering of affected individuals. A number of institutions with different areas of competence take part in this noble mission.

Summary of the main research findings. The article examines the activities of institutions specially established under the auspices of the United Nations in the field of humanitarian assistance. In particular, it defines the role of the UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, which coordinates its activities with multiple actors involved in the process. The article characterizes the activities of specialized UN agencies, including the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the World Food Programme (WFP), the World Health Organiza-

tion (WHO), the Food and Agriculture Organization (FAO), the International Organization for Migration (IOM), the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), and the United Nations Development Programme (UNDP), each contributing to the overall support of vulnerable population groups. Particular attention is given to the importance of financial support provided to humanitarian operations, highlighting the roles of the Central Emergency Response Fund (CERF) and Country-Based Pooled Funds (CBPFs), among others.

Conclusions. Under the auspices of the United Nations, a universal international humanitarian system has been established, consisting of a broad network of actors – including dedicated institutions, financial entities, and specialized UN agencies – which has evolved over the years to effectively respond to humanitarian crises since the adoption of UN General Assembly Resolution 46/182 on strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance. These institutions continually innovate and adapt their practices to deliver more effective, rapid, and responsive assistance tailored to individuals' specific needs. Despite the sustained efforts of humanitarian organizations, the delivery of aid still fails to meet all the needs of vulnerable population groups. Beyond insufficient funding, humanitarian operations face other major challenges – insecurity, complex logistics, bureaucratic barriers, and the actions of certain authorities who deliberately use or restrict humanitarian aid for their own benefit. The absence of political conditions necessary for effective humanitarian response, including the failure of conflict parties to honour their commitments and to comply with international humanitarian law, further exacerbates these challenges.

KEYWORDS: vulnerable population groups, humanitarian action, armed conflicts, institutions, emergencies, human rights, specialized agencies, natural disasters.

REFERENCES

1. Crisis and Emergency Response. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/crisis-and-emergency-response>
2. Syroid T.L. (2025). Children and youth in the focus of the international universal system of conflict prevention and resolution. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law.* № 89. Vol. 4. P. 218-225. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.32> (in Ukrainian)
3. Syroid T., Fomina L. (2023). International protection of persons with disabilities in risk situations. *Analytical and Comparative Jurisprudence.* No. 1. P. 596-601. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.104> (in Ukrainian)
4. Resolution 1325 (2000). Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000. URL: https://www.un.org/shestandsforpeace/sites/www.un.org.shestandsforpeace/files/wps_sres1325.pdf
5. United Nations Charter (full text). URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
6. 46/182. Strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/46/182>
7. The Emergency Relief Coordinator. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/emergency-relief-coordinator>
8. OCHA Strategic Plan 2018 - 2021. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/ocha-strategic-plan-2018-2021>
9. OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/ochas-strategic-plan-2023-2026-transforming-humanitarian-coordination>
10. About UNDAC. URL: <https://undac.un.org/en/about-undac>
11. Protecting all people forced to flee and those denied a nationality. URL: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-protect>
12. What we do. URL: <https://www.unicef.org/what-we-do>
13. Where we work. URL: <https://www.wfp.org/countries>
14. Emergencies. URL: <https://www.who.int/emergencies/overview> Operations. URL: <https://www.who.int/emergencies/operations>
15. WHO's Health Emergency Appeal, 2025. URL: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/emergencies/2025-appeals/who-health-emergency-appeal-2025.pdf?sfvrsn=310dc28c_7&download=true
16. About FAO. URL: <https://www.fao.org/about/about-fao/en/>
17. IOM. Saving lives. URL: <https://www.iom.int/who-we-are>
18. Emergency preparedness. URL: <https://www.iom.int/emergency-preparedness>.
19. Health in emergencies. URL: <https://www.iom.int/health-emergencies>
20. Humanitarian assistance. URL: <https://www.iom.int/humanitarian-assistance>
21. Humanitarian leadership and coordination. URL: <https://www.iom.int/humanitarian-leadership-and-coordination>
22. Protection in emergencies. URL: <https://www.iom.int/protection-emergencies>
23. United Nations Relief and Works Agency (UNRWA). URL: <https://www.unrwa.org/>
24. United Nations Development Programme (UNDP). URL: <https://www.undp.org/>
25. Humanitarian Emergencies. URL: <https://www.unfpa.org/emergencies>
26. Who We Are. URL: https://cerf.un.org/about-us/who-we-are?_gl=1*19qlqxg*_ga*MzU3NjM5Nzg0LjE2NDY5MzAwNTE.*_ga_TK9BQL5X7Z*cZE3NjA0NDkxOTgkbzIwMiRnMSR0MTc2MDQ1MDMxMCRqNTkkbDAkaDA
27. Publications. URL: <https://cerf.un.org/about-us/publications>
28. Country-Based Pooled Funds. URL: <https://www.unocha.org/country-based-pooled-funds#:~:text=YPN%2DAhmed%20Haleem.-,Who%20we%20are,consultation%20with%20the%20humanitarian%20community>
29. Country-based Pooled Funds Global Guidelines [EN/AR/ES/FR]. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/country-based-pooled-funds-global-guidelines-enar>

30. In 2025, we remain more committed than ever to providing aid to affected populations to the last mile.
<https://www.solidarites.org/en/live-from-the-field/in-2025-we-remain-more-committed-than-ever-to-providing-aid-to-affected-populations-to-the-last-mile/>

31. Sudan: Acute Food Insecurity Situation - Updated Projections and FRC conclusions for October 2024 to May 2025.
<https://www.ipcinfo.org/ipc-country-analysis/details-map/en/c/1159433/?iso3=SDN>

Conflict of Interest: The author certifies that, although the author of the article is a member of the editorial board of this journal, the peer review, publication decision, and editorial processes were conducted independently, without their participation or influence. Any potential conflicts of interest were fully mitigated through external oversight of the process.

The article was received by the editors 11.10.2025
The article is recommended for printing 26.11.2025

The article was revised 15.11.2025
This article published 30.12.2025